TƯ TƯỞNG HỒ CHÍ MINH VỀ PHÁT HUY TRÁCH NHIỆM NÊU GƯƠNG CỦA CÁN BỘ, ĐẢNG VIÊN: NỘI DUNG VÀ GIÁ TRỊ

PHẠM BẰNG VIỆT(*)

Phân loại ngành: Triết học-Chính trị học-Xã hội học

Tóm tắt: Bài viết đã hệ thống hóa tư tưởng Hồ Chí Minh về phát huy trách nhiệm nêu gương của cán bộ, đảng viên trên hai phương diện nội dung và giá trị trong bối cảnh hiện nay. Tác giả làm rõ quan điểm của Hồ Chí Minh khi đưa việc phát huy trách nhiệm nêu gương vượt lên trên khuôn khổ đạo đức cá nhân thuần túy, trở thành một yêu cầu chính trị - tổ chức tự giác, được cụ thể hóa toàn diện qua bốn mối quan hệ cơ bản: đối với mình, đối với người, đối với việc và đối với tổ chức. Về giá trị, tư tưởng của Người không chỉ kế thừa truyền thống, phát triển chủ nghĩa Mác - Lênin và làm cơ sở để Đảng hoạch định các quy định xây dựng Đảng, mà còn là giải pháp thực tiễn then chốt nhằm củng cố đại đoàn kết, phòng chống suy thoái từ gốc, rèn luyện đội ngũ cán bộ "vừa hồng, vừa chuyên". Đây là kim chỉ nam quyết định hiệu quả công tác xây dựng, chỉnh đốn Đảng và củng cố mối quan hệ máu thịt giữa Đảng với Nhân dân hiện nay.

Từ khóa: *Cán bộ; Đảng viên; Tư tưởng Hồ Chí Minh; Trách nhiệm nêu gương.*

HO CHI MINH'S THOUGHT ON PROMOTING THE EXEMPLARY RESPONSIBILITY OF CADRES AND PARTY MEMBERS: CONTENT AND VALUE

Abstract: The article has systematized Ho Chi Minh's ideas on promoting the responsibility of setting an example for officials and party members in terms of both content and value in the current context. Regarding content, the author clarifies His viewpoint that setting an example goes beyond mere personal morality, becoming a conscious political-organizational requirement, comprehensively embodied through four basic relationships: with oneself, with others, with work, and with the organization. Regarding value, His ideas not only inherit tradition, develop Marxism-Leninism, and serve as a basis for the Party to formulate regulations for Party building, but also represent a key practical solution to strengthen great unity, prevent degradation from the root, and train a "red and professional" cadre team. This serves as a guiding principle that determines the effectiveness of Party building, rectification efforts, and the consolidation of the blood relationship between the Party and the People today.

Keywords: *Ho Chi Minh's ideology; Leading by example; Officials; Party members.*

Ngày nhận bài: 14/5/2026; Ngày gửi phản biện: 18/5/2026; Ngày sửa chữa: 05/8/2026; Ngày duyệt đăng bài: 11/8/2026.

1. Đặt vấn đề

Tư tưởng Hồ Chí Minh về phát huy trách nhiệm nêu gương của cán bộ, đảng viên mang giá trị sâu sắc cả về lý luận và thực tiễn; là nền tảng để Đảng ta định hình đường lối, ban hành các quy định và làm phong phú thêm văn hóa nêu gương trong giai đoạn hiện nay. Nhận thức rõ tầm quan trọng đó, những năm qua, Đảng ta đã lãnh đạo, chỉ đạo và triển khai nhiều chủ trương, quy định nghiêm túc nhằm cụ thể hóa nội dung phát huy trách nhiệm nêu gương. Tuy nhiên, bên cạnh những kết quả đạt được, việc thực hiện trách nhiệm nêu gương trên thực tế vẫn còn những hạn chế nhất định. Tình trạng "lời nói chưa đi đôi với việc làm", "nói nhiều làm ít, nói hay làm dở" vẫn còn tồn tại ở một bộ phận cán bộ, đảng viên. Đặc biệt, trước mặt trái của cơ chế kinh tế thị trường, chủ nghĩa cá nhân, lối sống thực dụng và các hiện tượng

(*) Học viện Chính trị, Bộ Quốc Phòng.

tiêu cực xã hội như tham nhũng, suy thoái đạo đức đang đặt ra những thách thức không nhỏ. Bối cảnh đó đòi hỏi yêu cầu ngày càng cao đối với sự tiên phong của người cán bộ, đảng viên. Vì vậy, việc tiếp tục nghiên cứu một cách toàn diện, sâu sắc nội dung và giá trị cốt lõi trong tư tưởng Hồ Chí Minh về vấn đề này là đòi hỏi khách quan, nhằm vận dụng hiệu quả vào công tác xây dựng, rèn luyện đội ngũ cán bộ, đảng viên trong tình hình mới.

Tư tưởng Hồ Chí Minh về trách nhiệm nêu gương của cán bộ, đảng viên đã được nhiều công trình tiếp cận và phân tích dưới các góc độ khác nhau: Nguyễn Quang Bình (2019: 97-101) đưa ra một số quan điểm của Hồ Chí Minh về phát huy trách nhiệm nêu gương của cán bộ, đảng viên dưới góc độ phương thức phát huy, trong đó tác giả nhấn mạnh "phát huy trách nhiệm nêu gương là phương pháp dùng sự việc tốt, con người điển hình tiên tiến để tác động mạnh mẽ đến người khác, khiến họ khâm phục, tán thành và noi theo"; Vũ Văn Phúc (2024: 38-44) luận giải tư tưởng Hồ Chí Minh về yêu cầu, nội dung và phương thức phát huy trách nhiệm nêu gương của cán bộ, đảng viên, trong đó yêu cầu "cán bộ, đảng viên phải luôn luôn gương mẫu đi đầu", về nội dung phát huy trách nhiệm nêu gương "cần nêu gương trên ba mối quan hệ: với mình, với người, với việc"; Bên cạnh đó có thể liệt kê một số công trình của (Tỉnh ủy Sơn La, 2024: 1-574); (Phan Xuân Sơn, Nguyễn Thị Thanh Dung, 2018: 17-21); (Hà Huy Thông, 2019: 22). Nhìn chung, các nghiên cứu đều thống nhất rằng: phát huy trách nhiệm nêu gương không chỉ là yêu cầu đạo đức cá nhân mà còn là nguyên tắc cốt lõi trong xây dựng Đảng, là phương thức giáo dục, thuyết phục quần chúng và khẳng định uy tín của đội ngũ tiên phong. Tuy nhiên, qua tổng quan tình hình nghiên cứu, vẫn còn nhiều vấn đề mang tính gợi mở chưa được luận giải, làm rõ: hệ thống hóa một cách chuyên sâu và toàn diện về cả hai vấn đề: nội dung cốt lõi; giá trị về mặt lý luận và thực tiễn của tư tưởng này. Trên cơ sở kế thừa các kết quả của các nghiên cứu đi trước, bài viết này tập trung làm rõ cấu trúc nội dung và định vị giá trị của tư tưởng Hồ Chí Minh về phát huy trách nhiệm nêu gương của cán bộ, đảng viên; từ đó khẳng định đây không chỉ là phẩm chất đạo đức tự thân, mà còn là phương thức tối ưu để xây dựng niềm tin chính trị, củng cố mối quan hệ máu thịt giữa Đảng với Nhân dân trong bối cảnh hiện nay.

Trên cơ sở phương pháp luận của chủ nghĩa duy vật biện chứng và duy vật lịch sử, bài viết đồng thời sử dụng tổng hợp các phương pháp khoa học liên ngành và chuyên ngành Hồ Chí Minh học như: phân tích - tổng hợp, lịch sử - lôgic, hệ thống hóa văn bản, so sánh, khái quát hóa lý luận.

2. Nội dung tư tưởng Hồ Chí Minh về phát huy trách nhiệm nêu gương của cán bộ, đảng viên

Tư tưởng Hồ Chí Minh về phát huy trách nhiệm nêu gương của cán bộ, đảng viên không dừng lại ở yêu cầu "làm gương" thuần túy như một phẩm chất đạo đức cá nhân mà hướng tới việc phát huy trách nhiệm nêu gương như một quá trình chủ động, tự giác và có ý thức của cán bộ, đảng viên trong mọi lĩnh vực hoạt động và là yêu cầu chính trị - tổ chức đối với cán bộ, đảng viên. Theo Hồ Chí Minh, phát huy trách nhiệm nêu gương của cán bộ, đảng viên là làm cho những phẩm chất tốt đẹp, những hành vi đúng đắn của cán bộ, đảng viên không chỉ được giữ vững mà còn được nâng cao, mở rộng và lan tỏa, trở thành động lực thúc đẩy sự chuyển biến tích cực trong tổ chức và trong xã hội. Trong tư tưởng Hồ Chí Minh, nội dung phát huy trách nhiệm nêu gương của cán bộ, đảng viên không phải là những yêu cầu chung chung mà được cụ thể hóa thành những nội dung rõ ràng, có thể quan sát và đánh giá được. Nội dung phát huy trách nhiệm nêu gương của cán bộ, đảng viên được thể hiện tập trung trong bốn mối quan hệ cơ bản: *đối với người, đối với việc, đối với mình và đối với tổ chức.*

Thứ nhất, trong quan hệ đối với mình. Hồ Chí Minh cho rằng, muốn lãnh đạo, giáo dục và cảm hóa người khác thì trước hết mỗi cán bộ phải biết tự rèn luyện, tự sửa mình, phải làm gương cho chính mình trước khi làm gương cho tập thể và xã hội. Hồ Chí Minh nhấn mạnh một cách rõ ràng: "Muốn hướng dẫn Nhân dân, mình phải làm mực thước cho người ta bắt chước" (Hồ Chí Minh, 2011, tập 6: 16), quan điểm này thể hiện sâu sắc quan niệm của

Người về mối quan hệ nội tại giữa tự nêu gương với bản thân và khả năng nêu gương, dẫn dắt người khác. Hồ Chí Minh đặc biệt nhấn mạnh phát huy trách nhiệm nêu gương đối với bản thân ở ý thức tự giác tu dưỡng, kiên quyết chống chủ nghĩa cá nhân, tự cao, tự mãn, coi đó là những căn bệnh nguy hiểm nhất làm tha hóa người cán bộ, đảng viên. Trong bài nói chuyện với cán bộ tỉnh Thanh Hóa, khi bàn về đạo đức của người cán bộ, Người chỉ rõ: "Mình đối với mình: Đừng tự mãn, tự túc; nếu tự mãn, tự túc thì không tiến bộ. Phải tìm học hỏi cầu tiến bộ. Đừng kiêu ngạo, học lấy điều hay của người ta. Phải siêng năng tiết kiệm" (Hồ Chí Minh, 2011, tập 5: 68). Theo Hồ Chí Minh, tự mãn làm con người dừng lại trong nhận thức, mất khả năng học hỏi, dễ xa rời thực tế và quần chúng, từ đó dẫn đến suy thoái cả về đạo đức và năng lực. Vì vậy, phát huy trách nhiệm nêu gương đối với mình chính là quá trình người cán bộ, đảng viên không ngừng chiến thắng chính mình, tự điều chỉnh nhận thức và hành vi để giữ vững phẩm chất, bản lĩnh và uy tín của người đảng viên cách mạng.

Để phát huy trách nhiệm đó, Hồ Chí Minh yêu cầu mỗi cán bộ, đảng viên phải thường xuyên học tập, tự rèn luyện và tự kiểm điểm một cách nghiêm túc, coi đó là phương thức căn bản để nâng cao đạo đức và năng lực. Trong tác phẩm "Muốn thành cán bộ tốt, phải có tinh thần tự chỉ trích" đăng trên *Báo Cứu quốc* số 51, ngày 26/9/1945, Người đã nhấn mạnh tầm quan trọng của việc tự kiểm điểm: "Sau khi làm xong một công tác gì, hay sau mỗi ngày làm việc, cần phải tự mình kiểm điểm xem có chỗ nào nhầm lẫn, chỗ nào chưa đầy đủ… Phải bỏ hẳn thái độ xong việc rồi thì thôi. Không chịu tự chỉ trích thì không bao giờ tấn tới được" (Hồ Chí Minh, 2011, tập 4: 28). Theo Hồ Chí Minh, tự kiểm điểm không phải là hành động mang tính hình thức hay đối phó, mà phải trở thành thói quen tự giác, thường xuyên, giống như "ăn cho khỏi đói, rửa mặt cho khỏi bẩn" (Hồ Chí Minh, 2011, tập 7: 82). Người căn dặn: "Tuyệt đối chớ tự cao tự đại, cho mình là giỏi rồi. Phải luôn luôn nhớ rằng: Thành tích là thành tích tập thể, anh hùng là anh hùng tập thể, chứ không phải là thành tích và anh hùng cá nhân" (Hồ Chí Minh, 2011, tập 10: 99). Theo Người, sự khiêm tốn không chỉ là phẩm chất đạo đức mà còn là điều kiện để giữ vững đoàn kết, để người cán bộ không ngừng học hỏi, tiến bộ và gắn bó với tập thể, với Nhân dân. Như vậy, theo tư tưởng Hồ Chí Minh, phát huy trách nhiệm nêu gương đối với mình là một quá trình tự giác, bền bỉ và suốt đời của người cán bộ, đảng viên, bao gồm việc tu dưỡng phẩm chất chính trị, rèn luyện đạo đức, lối sống, nâng cao ý thức tổ chức kỷ luật, thường xuyên tự phê bình và sửa chữa khuyết điểm. Trách nhiệm ấy vừa là yêu cầu đạo đức vừa là nghĩa vụ chính trị, tạo nền tảng để mỗi cán bộ, đảng viên xứng đáng với vai trò tiên phong của mình, đồng thời bảo đảm uy tín và hiệu lực giáo dục, lãnh đạo của người cán bộ trong thực tiễn cách mạng.

Thứ hai, trong "quan hệ đối với người". Xuất phát từ quan điểm nhất quán rằng Nhân dân là chủ thể sáng tạo ra lịch sử, Người khẳng định: "Nước ta là nước dân chủ, địa vị cao nhất là dân, vì dân là chủ" (Hồ Chí Minh, 2011, tập 7: 434). Từ cơ sở đó, Hồ Chí Minh yêu cầu mỗi cán bộ, đảng viên phải nhận thức sâu sắc trách nhiệm đại diện của mình trước nhân dân, phải thực sự gần gũi, tôn trọng và học hỏi nhân dân. Người nhấn mạnh: "Thật sự gần gũi nhân dân, lắng nghe ý kiến và nguyện vọng của nhân dân, học hỏi kinh nghiệm của nhân dân" (Hồ Chí Minh, 2011, tập 12: 438). Đồng thời, cán bộ, đảng viên còn có trách nhiệm giải thích, hướng dẫn và tổ chức để Nhân dân hiểu và thực hiện chủ trương, chính sách của Đảng và Nhà nước, bởi "đảng viên là người thay mặt cho Đảng trước quần chúng" (Hồ Chí Minh, 2011, tập 11: 607). Trong quan niệm của Hồ Chí Minh, phát huy trách nhiệm nêu gương trước nhân dân không chỉ dừng lại ở thái độ tôn trọng mà còn phải được thể hiện bằng hành động cụ thể trong đời sống và công tác hằng ngày. Người chỉ rõ: "Người đảng viên - dù công tác to hay nhỏ, địa vị cao hay thấp - ở đâu cũng phải làm gương mẫu cho quần chúng" (Hồ Chí Minh, 2011, tập 7: 55). Đồng thời, Người kiên quyết phê phán những biểu hiện quan liêu, xa dân, coi thường nhân dân và nhắc nhở rằng cán bộ vào Đảng là để phục vụ nhân dân, "làm đầy tớ cho nhân dân", chứ không phải để trở thành "quan cách mạng".

Bên cạnh mối quan hệ với nhân dân, theo tư tưởng Hồ Chí Minh, phát huy trách nhiệm nêu gương của cán bộ, đảng viên còn phải được thể hiện trong các mối quan hệ gần gũi và

trực tiếp hơn, như quan hệ với gia đình, với đồng chí, đồng đội và trong hệ thống cấp trên - cấp dưới. Hồ Chí Minh coi gia đình là môi trường xã hội đầu tiên hình thành nhân cách và phản ánh phẩm chất đạo đức của mỗi con người. Người nhấn mạnh: "Trong gia đình, phải trên kính dưới nhường, thương yêu giúp đỡ nhau" (Hồ Chí Minh, 2011, tập 13: 281). Trong quan hệ với đồng chí, đồng đội, Hồ Chí Minh đặc biệt đề cao tình thương yêu con người và tinh thần đoàn kết cách mạng. Người khẳng định trong Di chúc: "Trong Đảng phải có tình đồng chí thương yêu lẫn nhau" (Hồ Chí Minh, 2011, tập 15: 622). Theo Người, cán bộ, đảng viên phải nghiêm khắc với bản thân nhưng chân thành, khoan dung với người khác; biết giúp đỡ đồng chí cùng tiến bộ, đồng thời thẳng thắn đấu tranh với những biểu hiện sai trái trên tinh thần xây dựng. Trong quan hệ cấp trên - cấp dưới, phát huy trách nhiệm nêu gương càng có ý nghĩa đặc biệt quan trọng, nhất là đối với cán bộ lãnh đạo, quản lý. Hồ Chí Minh cho rằng người lãnh đạo phải là trung tâm của sự đoàn kết, phải biết đồng cam cộng khổ và chăm lo đời sống vật chất, tinh thần cho cấp dưới. Người căn dặn: "Cán bộ có thân đội viên như chân tay, thì đội viên mới thân cán bộ như ruột thịt" (Hồ Chí Minh, 2011, tập 6: 458). Điều đó cho thấy sự gương mẫu, tôn trọng và quan tâm của người lãnh đạo sẽ tạo nên niềm tin, sự đoàn kết và sức mạnh trong tổ chức.

Thứ ba, trong quan hệ "đối với việc". Theo Hồ Chí Minh, cán bộ là những người được Đảng và nhân dân giao phó trọng trách, vì vậy thái độ, phương pháp và kết quả công việc của họ không chỉ phản ánh năng lực cá nhân mà còn thể hiện trách nhiệm chính trị và đạo đức đối với Đảng, với nhân dân. Hồ Chí Minh luôn nhấn mạnh rằng người cán bộ, đảng viên phải làm việc với tinh thần tận tụy, trung thực, công tâm và hết lòng phụng sự lợi ích chung. Người yêu cầu rõ ràng: "Phải để công việc nước lên trên, trước việc tư, việc nhà" (Hồ Chí Minh, 2011, tập 6: 131), qua đó khẳng định nguyên tắc đặt lợi ích chung lên trên lợi ích cá nhân như một chuẩn mực đạo đức cốt lõi của người cán bộ. Trong tác phẩm *Đời sống mới*, Người nhắc nhở: "Cách làm việc, phải siêng năng, có ngăn nắp, có tinh thần phụ trách, đã làm việc gì, thì làm cho kỳ được, làm đến nơi đến chốn. Chớ làm dối" (Hồ Chí Minh, 2011, tập 5: 177). Đồng thời, Người cũng nhấn mạnh yêu cầu: "Đã phụ trách việc gì, thì quyết làm cho kỳ được, cho đến nơi đến chốn, không sợ khó nhọc, không sợ nguy hiểm" (Hồ Chí Minh, 2011, tập 6: 131). Những luận điểm này cho thấy, phát huy trách nhiệm nêu gương trong công việc trước hết thể hiện ở tinh thần làm việc nghiêm túc, tận tâm, có trách nhiệm cao và ý chí vượt qua khó khăn để hoàn thành nhiệm vụ.

Hồ Chí Minh yêu cầu cán bộ phải có tinh thần trách nhiệm cao, làm việc chủ động, sáng tạo và dám chịu trách nhiệm trước tập thể về kết quả công việc của mình. Làm việc gì cũng phải có kế hoạch, có tổ chức, có kiểm tra và phải chịu trách nhiệm đến cùng. Hồ Chí Minh còn yêu cầu cụ thể về phương pháp làm việc: "Bất kỳ việc to, việc nhỏ, phải có sáng kiến, phải có kế hoạch, phải cẩn thận, phải quyết làm cho thành công" (Hồ Chí Minh, 2011, tập 6: 131). Nội dung xuyên suốt trong tư tưởng Hồ Chí Minh về phát huy trách nhiệm nêu gương trong công việc là giữ vững nguyên tắc "công tư phân minh", "dĩ công vi thượng". Theo Người, cán bộ làm việc công phải luôn giữ được sự công tâm, chính trực và liêm chính, không để lợi ích cá nhân chi phối việc thực thi nhiệm vụ. Hồ Chí Minh nhấn mạnh: "Mình là người làm việc công, phải có công tâm, công đức. Chớ đem của công dùng vào việc tư. Chớ đem người tư làm việc công. Việc gì cũng phải công bình, chính trực, không nên vì tư ân, tư huệ hoặc tư thù, tư oán" (Hồ Chí Minh, 2011, tập 5: 123). Quan điểm này thể hiện rõ yêu cầu của Hồ Chí Minh về sự trong sạch và liêm chính của đội ngũ cán bộ.

Thứ tư, trong quan hệ đối với tổ chức. Trong tư tưởng Hồ Chí Minh, phát huy trách nhiệm nêu gương của cán bộ, đảng viên trong quan hệ đối với tổ chức trước hết thể hiện ở lòng trung thành tuyệt đối với Đảng, với mục tiêu, lý tưởng cách mạng. Người luôn nhấn mạnh rằng Đảng là đội tiên phong của giai cấp công nhân và của dân tộc, vì vậy mỗi cán bộ, đảng viên phải luôn đặt lợi ích của Đảng lên trên lợi ích cá nhân. Hồ Chí Minh khẳng định: "Phải tuyệt đối thật thà, trung thành với Đảng; quyết tâm suốt đời đấu tranh cho Đảng,

cho cách mạng" (Hồ Chí Minh, 2011, tập 8: 13). Sự trung thành ấy không chỉ dừng lại ở nhận thức tư tưởng mà phải được chuyển hóa thành hành động chính trị tự giác, thể hiện ở tinh thần cống hiến, hy sinh vì lợi ích chung của tổ chức. Người chỉ rõ: "Vô luận lúc nào, vô luận việc gì, đảng viên và cán bộ phải đặt lợi ích của Đảng ra trước, lợi ích của cá nhân sau" (Hồ Chí Minh, 2011, tập 5: 290). Theo Hồ Chí Minh, khi lợi ích của tổ chức mâu thuẫn với lợi ích cá nhân thì người đảng viên phải kiên quyết hy sinh lợi ích riêng để bảo vệ lợi ích chung, bởi đó chính là biểu hiện cao nhất của đạo đức cách mạng và tinh thần trách nhiệm đối với tổ chức. Do đó, phát huy trách nhiệm nêu gương trong quan hệ với tổ chức trước hết là quá trình mỗi cán bộ, đảng viên tự giác đặt mình trong tổ chức, gắn lợi ích cá nhân với lợi ích chung của Đảng, từ đó góp phần xây dựng tổ chức ngày càng trong sạch, vững mạnh. Theo Hồ Chí Minh, phát huy trách nhiệm nêu gương trong quan hệ đối với tổ chức còn thể hiện ở tinh thần dũng cảm, ý thức tổ chức kỷ luật và sự ngay thẳng, trong sạch của người cán bộ, đảng viên. Người căn dặn: "Phục tùng nghiêm chỉnh kỷ luật của Đảng. Gương mẫu chấp hành pháp luật của Nhà nước và kỷ luật của các đoàn thể cách mạng của quần chúng mà mình tham gia" (Hồ Chí Minh, 2011, tập 14: 242). Theo Hồ Chí Minh, người cán bộ cách mạng không chỉ phải trung thành với tổ chức mà còn phải có dũng khí đấu tranh bảo vệ cái đúng, kiên quyết chống những biểu hiện sai trái, tiêu cực làm tổn hại đến uy tín và sức chiến đấu của Đảng. Sự gương mẫu ấy còn thể hiện ở lối sống liêm khiết, ngay thẳng, không để lợi ích cá nhân chi phối nhiệm vụ chung của tổ chức.

3. Giá trị tư tưởng Hồ Chí Minh về phát huy trách nhiệm nêu gương của cán bộ, đảng viên

Về mặt lý luận

Thứ nhất, tư tưởng Hồ Chí Minh về phát huy trách nhiệm nêu gương của cán bộ, đảng viên góp phần kế thừa, phát huy và phát triển truyền thống nêu gương của dân tộc thành chuẩn mực đạo đức cách mạng trong thời kỳ mới.

Nêu gương là một nét đặc sắc trong truyền thống dân tộc Việt Nam, thể hiện qua nhiều khía cạnh từ gia đình, cộng đồng đến xã hội. Truyền thống nêu gương của cha ông ta mang giá trị nhân văn cao đẹp, giá trị đạo đức sâu sắc, là bài học kinh nghiệm quý giá được Hồ Chí Minh kế thừa, phát triển lên một tầm cao mới trong lãnh đạo sự nghiệp cách mạng đến thắng lợi hoàn toàn. Dưới thời phong kiến, việc nêu gương chủ yếu gắn liền với các cá nhân có quyền lực như vua chúa, quan lại và được dùng như một công cụ để duy trì quyền lực, để thúc đẩy sự trung thành của dân chúng và quản lý xã hội. Với Hồ Chí Minh, Người không chỉ coi nêu gương là biểu hiện của đạo đức cá nhân mà đã phát triển điều này thành một công cụ giáo dục và cải tạo toàn diện theo hướng cộng đồng hóa, biến nêu gương từ hành động cá nhân trở thành nghĩa vụ của cả tập thể cách mạng, phát triển nó thành đạo đức cách mạng, một phẩm chất không thể thiếu của người cộng sản. Nêu gương không chỉ trong nội bộ Đảng mà còn trong toàn xã hội nói chung, đặc biệt là đội ngũ cán bộ, đảng viên.

Thứ hai, tư tưởng Hồ Chí Minh về phát huy trách nhiệm nêu gương của cán bộ, đảng viên góp phần bổ sung, phát triển lý luận chủ nghĩa Mác - Lênin về nêu gương của người cộng sản.

Lý luận về nêu gương của Hồ Chí Minh không chỉ kế thừa và phát triển từ lý luận của chủ nghĩa Mác - Lênin, mà còn bổ sung thêm những yếu tố thực tiễn, đạo đức, tư tưởng toàn diện hơn, phù hợp với hoàn cảnh và con đường cách mạng của Việt Nam. Trong khi chủ nghĩa Mác - Lênin tập trung vào vai trò của người cộng sản trong công tác lãnh đạo và tổ chức cách mạng, Hồ Chí Minh đã đưa việc nêu gương trở thành một yêu cầu cấp thiết đối với mỗi người đảng viên trong mọi khía cạnh của cuộc sống, từ hành động cách mạng cho đến phẩm chất cá nhân. Người đặc biệt nhấn mạnh nêu gương không thể chỉ giới hạn trong công tác tổ chức và đấu tranh cho giai cấp, mà phải thể hiện qua hành vi và lối sống hàng ngày. Người cán bộ, đảng viên ngoài việc nêu gương trong công việc còn phải

là tấm gương sáng về sự liêm khiết, giản dị, tiết kiệm và luôn gần gũi với nhân dân. Tư tưởng Hồ Chí Minh về nêu gương góp phần phát triển lý luận Mác- Lênin trong xây dựng xã hội mới. Hồ Chí Minh cho rằng, việc xây dựng một xã hội xã hội chủ nghĩa không thể chỉ dựa vào những chính sách, đường lối hay pháp luật mà phải dựa vào tinh thần và hành động của những người thực hiện.

Thứ ba, tư tưởng Hồ Chí Minh về phát huy trách nhiệm nêu gương là cơ sở lý luận để Đảng hoạch định chủ trương xây dựng, rèn luyện đội ngũ cán bộ, đảng viên.

Đối với cán bộ, đảng viên, nhất là người đứng đầu, nêu gương không chỉ là yêu cầu bắt buộc mà còn là thước đo quan trọng để đánh giá phẩm chất, năng lực và tinh thần trách nhiệm. Trên cơ sở đó, Đảng ta đã xác định nêu gương là một trong những nhiệm vụ hàng đầu trong công tác xây dựng và chỉnh đốn Đảng. Tư tưởng của Người đã được Đảng ta thể hiện rõ qua các quy định như Quy định số 101-QĐ/TW (2012) của Ban Bí thư Trung ương Đảng khóa XI về trách nhiệm nêu gương của cán bộ lãnh đạo chủ chốt; Quy định số 55-QĐ/TW (2016) của Bộ Chính trị về một số việc cần làm ngay để tăng cường vai trò nêu gương; Quy định số 08-QĐ/TW (2018) của Ban Chấp hành Trung ương về trách nhiệm nêu gương của cán bộ, đảng viên, trước hết là các Ủy viên Bộ Chính trị, Ban Bí thư và Ban Chấp hành Trung ương; gần đây nhất là Quy định số 144-QĐ/TW (2024) của Bộ Chính trị về chuẩn mực đạo đức cách mạng của cán bộ, đảng viên trong giai đoạn mới. Những quy định này không chỉ xác lập trách nhiệm nêu gương như một chuẩn mực chính trị và đạo đức bắt buộc mà còn mở rộng phạm vi áp dụng từ cán bộ cơ sở đến các cấp lãnh đạo cao nhất, tạo ra khuôn mẫu thống nhất để cán bộ các cấp noi theo.

Về mặt thực tiễn

Thứ nhất, góp phần tạo nên tinh thần đoàn kết, tập hợp lực lượng cho cách mạng, nâng cao năng lực cầm quyền của Đảng.

Việc phát huy trách nhiệm nêu gương của cán bộ, đảng viên giúp tạo ra một môi trường nội bộ thống nhất và đồng lòng hơn. Một trong những thách thức lớn đối với năng lực cầm quyền của Đảng là duy trì và củng cố lòng tin của nhân dân. Theo Hồ Chí Minh, sự gương mẫu của cán bộ, đảng viên là yếu tố quyết định để xây dựng lòng tin trong nhân dân. Khi cán bộ sống giản dị, gần gũi với nhân dân và thể hiện tinh thần hy sinh vì lợi ích chung, nhân dân sẽ thấy được tính chân thực của cách mạng. Nhờ đó, họ sẵn sàng đoàn kết, ủng hộ và tham gia vào các hoạt động cách mạng. Bản thân Hồ Chí Minh đã lãnh đạo bằng chính hành động gương mẫu của mình, không ngại khó khăn, thiếu thốn, luôn sát cánh cùng nhân dân, chiến sĩ. Điều này đã lan tỏa tinh thần "mình vì mọi người" và khẳng định vai trò lãnh đạo của Đảng trong mọi hoàn cảnh. Trong bối cảnh hiện nay, công cuộc đổi mới và hội nhập quốc tế đang đặt ra nhiều yêu cầu mới đối với phương thức lãnh đạo của Đảng. Sau 15 năm thực hiện nghị quyết sô 15-NQ/TW của Ban Chấp hành Trung ương Đảng Khóa XI về tiếp tục đổi mới phương thức lãnh đạo của Đảng đối với hoạt động của hệ thống chính trị, cố Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng đã ký ban hành Nghị quyết số 28-NQ/TW về tiếp tục đổi mới phương thức lãnh đạo cầm quyền của Đảng đối với hệ thống chính trị trong giai đoạn mới, trong đó, tiếp tục nhấn mạnh giải pháp phát huy vai trò, trách nhiệm nêu gương của cán bộ, đảng viên. Qua đó, thực hiện hiệu quả việc phát huy trách nhiệm nêu gương chính là yêu cầu cấp bách hiện nay nhằm xây dựng, chỉnh đốn Đảng và hệ thống chính trị trong sạch, vững mạnh, đáp ứng yêu cầu, nhiệm vụ trong tình hình mới.

Thứ hai, trực tiếp định hướng cho công tác phòng chống suy thoái tư tưởng chính trị, đạo đức, lối sống của cán bộ, đảng viên hiện nay.

Phát huy trách nhiệm nêu gương của cán bộ, đảng viên theo tư tưởng Hồ Chí Minh là phương thức ngăn chặn suy thoái từ gốc rễ, thông qua việc thiết lập những chuẩn mực cụ thể để nhận diện và điều chỉnh hành vi. Theo Người, nêu gương chính là "thước đo sống" của đạo đức cách mạng. Khi cán bộ, nhất là người đứng đầu, mẫu mực trong lối sống và hành động, các giá trị đạo đức sẽ được cụ thể hóa, giúp tổ chức Đảng dễ dàng nhận diện,

uốn nắn sớm các biểu hiện lệch chuẩn như lười học lý luận, nói không đi đôi với làm, hay lối sống thực dụng. Đồng thời, ý thức nêu gương còn thúc đẩy cơ chế tự kiểm soát quyền lực, hạn chế nguy cơ lạm quyền, tiêu cực. Đặc biệt, việc nêu gương có ý nghĩa thực tiễn trong đấu tranh chống chủ nghĩa cá nhân, căn nguyên của mọi biểu hiện suy thoái. Trong bối cảnh kinh tế thị trường hiện nay, thực hành "cần, kiệm, liêm, chính, chí công vô tư" chính là cơ chế tự điều chỉnh hiệu quả, tạo môi trường lành mạnh để loại bỏ tiêu cực, giữ gìn uy tín của Đảng. Việc gắn trách nhiệm nêu gương với nâng cao chất lượng tự phê bình và phê bình sẽ khắc phục triệt để tình trạng nể nang, né tránh, nâng cao tính chiến đấu của tổ chức. Thực tiễn cho thấy, gắn nêu gương với kiểm soát quyền lực và kỷ luật nghiêm minh đã tạo chuyển biến tích cực, củng cố kỷ cương và niềm tin của nhân dân. Vì vậy, phát huy trách nhiệm nêu gương không chỉ mang tính định hướng, mà còn là giải pháp bền vững nhằm đẩy lùi suy thoái trong nội bộ Đảng hiện nay.

Thứ ba, góp phần xây dựng đội ngũ cán bộ "vừa hồng, vừa chuyên".

Xây dựng đội ngũ cán bộ "vừa hồng, vừa chuyên", đủ phẩm chất, năng lực và uy tín là nhiệm vụ quan trọng hàng đầu, là công việc hệ trọng của Đảng ta nói chung, quân đội ta nói riêng, phải được tiến hành thường xuyên, thận trọng, chặt chẽ, khoa học và hiệu quả. "*Hồng*" ở đây là phẩm chất đạo đức cách mạng, là lòng trung thành, lý tưởng, hoài bão, nhiệt huyết, là sự giác ngộ cao về chủ nghĩa cộng sản, trình độ hiểu biết chuyên sâu về chính trị, mang tính giai cấp. "*Chuyên*" là năng lực chuyên môn, nắm vững lý thuyết và thực hành trong lĩnh vực mà mình phụ trách. Đảng ta đặt ra yêu cầu một cán bộ phải hội tụ đủ trình độ cả hai lĩnh vực chính trị và chuyên môn, trong đó cái gốc là chính trị, chuyên môn là quan trọng. Câu nói "hồng trước chuyên sau", "hồng thắm thì chuyên mới thâm" không phải chỉ là tiêu chuẩn cho một cán bộ trong thời chiến mà cho đến ngày nay, trong sự nghiệp xây dựng và phát triển đất nước, trình độ khoa học kỹ thuật phát triển cao, một cán bộ tốt vẫn phải hội tụ đủ hai yếu tố hồng và chuyên. Nếu chỉ có hồng mà không có chuyên sẽ không đáp ứng được yêu cầu phục vụ hay lãnh đạo. Nếu chỉ đơn thuần chuyên môn mà không có trình độ chính trị thì không khác gì con người chỉ đứng một chân, sẽ không bao giờ vững vàng. Có thể khẳng định, trình độ chính trị là điều kiện tiên quyết cho chuyên môn phát triển.

Thứ tư, trở thành cơ sở chuẩn mực để cán bộ, đảng viên và nhân dân tu dưỡng, rèn luyện, học tập và làm theo.

Tư tưởng này không chỉ mang ý nghĩa lý luận mà còn có giá trị thực tiễn sâu sắc, trở thành kim chỉ nam cho hành động của mọi tầng lớp nhân dân trong xã hội. Những cuộc vận động mà Đảng ta phát động như: Chỉ thị số 06-CT/TW ngày 07/11/2006 của Bộ Chính trị về tổ chức cuộc vận động "Học tập và làm theo tấm gương đạo đức Hồ Chí Minh"; Chỉ thị số 05-CT/TW ngày 15/5/2016 về "Đẩy mạnh học tập và làm theo tư tưởng, đạo đức, phong cách Hồ Chí Minh và gần đây nhất là Kết luận số 01-KL/TW ngày 18/5/2021 của Bộ Chính trị về tiếp tục thực hiện Chỉ thị số 05-CT/TW ngày 15/5/2016 của Bộ Chính trị khóa XII về "Đẩy mạnh học tập và làm theo tư tưởng, đạo đức, phong cách Hồ Chí Minh"; gần đây nhất là Chỉ thị số 07-CT/TW ngày 13/7/2026 của Bộ Chính trị về "Đẩy mạnh học tập, thực hành tư tưởng, đạo đức, phương pháp, phong cách Hồ Chí Minh trong giai đoạn phát triển mới", đã tạo ra một nền tảng và môi trường thuận lợi để cán bộ, đảng viên có cơ hội tự rèn luyện, soi mình vào tấm gương của Bác mà sửa đổi bản thân.

Từ quá trình học tập và làm theo tư tưởng Hồ Chí Minh về phát huy trách nhiệm nêu gương, cán bộ, đảng viên đã từng bước chuyển biến tích cực trong tư duy, lối sống và phong cách làm việc. Tư tưởng này thúc đẩy tinh thần tự giác, trách nhiệm, khuyến khích hành động cụ thể thay cho lời nói suông, giúp cán bộ thực sự gương mẫu trong công việc và đời sống. Qua học tập, mỗi cán bộ, đảng viên không chỉ nâng cao tinh thần tận tụy, liêm khiết, khiêm tốn, mà còn hình thành một chuẩn mực đạo đức mang tính tự nguyện, xuất phát từ niềm tự hào và ý thức chính trị. Tư tưởng phát huy trách nhiệm nêu gương góp phần tạo ra đội ngũ cán bộ gần dân, sát dân, sẵn sàng vượt khó, không xa rời thực tiễn, từ đó củng cố niềm tin của nhân dân với Đảng.

4. Kết luận

Tư tưởng Hồ Chí Minh về phát huy trách nhiệm nêu gương của cán bộ, đảng viên là một hệ thống lý luận khoa học và cách mạng sâu sắc, đóng vai trò là nền tảng cốt lõi trong công tác xây dựng, chỉnh đốn Đảng, cùng hệ thống chính trị trong sạch, vững mạnh toàn diện. Thông qua việc làm rõ hệ thống tư tưởng này, bài viết đã khẳng định một cách mạnh mẽ rằng, việc nêu gương không chỉ là phương thức lãnh đạo sinh động, hiệu quả của Đảng mà còn là bổn phận, là tính tiên phong, gương mẫu bắt buộc của mỗi cán bộ, đảng viên. Những giá trị lý luận và thực tiễn trường tồn của tư tưởng Hồ Chí Minh về phát huy trách nhiệm nêu gương của cán bộ, đảng viên không chỉ góp phần gia tăng dòng chảy niềm tin của quần chúng đối với Đảng, nâng cao năng lực cầm quyền, hiệu lực và hiệu quả lãnh đạo, quản lý đất nước, mà còn là kim chỉ nam, là "tấm gương soi" cho việc tự tu dưỡng, rèn luyện đạo đức cách mạng của đội ngũ cán bộ, đảng viên trong giai đoạn hiện nay. Trước những thách thức của mặt trái cơ chế thị trường và yêu cầu ngày càng cao của sự nghiệp đổi mới, việc khơi dậy và phát huy mạnh mẽ tinh thần phát huy trách nhiệm nêu gương chính là chìa khóa then chốt để ngăn chặn, đẩy lùi sự suy thoái về tư tưởng chính trị, đạo đức, lối sống, bảo đảm cho Đảng luôn xứng đáng với vai trò đội tiên phong, tiếp tục lãnh đạo thành công mọi thắng lợi của cách mạng Việt Nam.

Tài liệu tham khảo

1. Ban Chấp hành Trung ương. (17/11/2022). *Nghị quyết về tiếp tục đổi mới phương thức lãnh đạo, cầm quyền của Đảng* (Số: 28-NQ/TW). https://xaydungchinhsach.chinhphu.vn/toan-van-nghi-quyet-28-nq-tw-ve-doi-moi-phuong-thuc-lanh-dao-cam-quyen-cua-dang-119221129185358874.htm
2. Bộ Chính trị. (07/11/2006). *Chỉ thị về tổ chức cuộc vận động "Học tập và làm theo tấm gương đạo đức Hồ Chí Minh"* (Số: 06-CT/TW).
3. Bộ Chính trị. (15/5/2016). *Chỉ thị về đẩy mạnh học tập và làm theo tư tưởng, đạo đức, phong cách Hồ Chí Minh* (Số: 05-CT/TW).
4. Bộ Chính trị. (18/5/2021). *Kết luận về tiếp tục thực hiện Chỉ thị số 05-CT/TW ngày 15/5/2016 của Bộ Chính trị khóa XII "Về đẩy mạnh học tập và làm theo tư tưởng, đạo đức, phong cách Hồ Chí Minh"* (Số: 01-KL/TW).
5. Bộ Chính trị. (09/5/2024). *Quy định về chuẩn mực đạo đức cách mạng của cán bộ, đảng viên trong giai đoạn mới* (Số: 144-QĐ/TW).
6. Bộ Chính trị. (13/7/2026). *Chỉ thị về "Đẩy mạnh học tập, thực hành tư tưởng, đạo đức, phương pháp, phong cách Hồ Chí Minh trong giai đoạn phát triển mới"* (Số: 07-CT/TW).
7. Hà Huy Thông. (2019*). Nghiên cứu, học tập và làm theo tư tưởng, đạo đức, phong cách Hồ Chí Minh*. Nxb. Lao động.
8. Hồ Chí Minh. (2011). *Hồ Chí Minh: toàn tập* (Tập 4, 5, 6, 7, 8, 10, 11, 12, 13, 14, 15). Nxb. Chính trị Quốc gia Sự thật.
9. Nguyễn Quang Bình. (2019). Trách nhiệm nêu gương trong tác phẩm "Đạo đức cách mạng" của chủ tịch Hồ Chí Minh. *Tạp chí Văn học nghệ thuật, (416)*, 97-101.
10. Phan Xuân Sơn - Nguyễn Thị Thanh Dung. (2018). Nêu gương - một phương thức lãnh đạo của Đảng. *Tạp chí Cộng sản, (914)*, 17-21.
11. Tỉnh ủy Sơn La - Bộ biên tập Tạp chí cộng sản. (2024). *Phát huy vai trò nêu gương của cán bộ, đảng viên gắn với học tập và làm theo tư tưởng, đạo đức, phong cách Hồ Chí Minh.* Kỷ yếu hội thảo.
12. Vũ Văn Phúc. (2024). Trách nhiệm nêu gương của cán bộ, đảng viên theo tư tưởng Hồ Chí Minh trong xây dựng, chỉnh đốn đảng hiện nay. *Tạp chí Cộng sản, (1041)*, 38-44.